

поняття знаходяться в особливому взаємозв'язку, який полягає в тому, що раціональне використання земель є однією із форм їх охорони.

Література:

1. Конституція (Основний Закон) України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – с. 141.
2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 3-4. – с. 72.
3. Башмаков Г.С. О понятиях рационального использования и охраны земель // Государство и право. – 1999. - № 10. – с. 44.
4. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 52. – с. 683.
5. Про охорону земель: Закон України від 16 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – с. 349.
6. Адыханов Ф.Х. Теоретические проблемы правовой охраны земель сельскохозяйственного назначения. – Томск: Изд-во Томского университета, 1989. – с. 52.
7. Краснов Н.И. О понятиях рационального использования и охраны земли // Государство и право. – 1999. - № 10. – с. 39.
8. Тагиров Т.Т. Правовая охрана земель сельскохозяйственного назначения. – Волгоград: Ниж.-Волж. книжн. изд-во, 1979. – с.23.
9. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України. Науково-навчальний посібник // За ред. Н.І. Титової. – Львів: ПАІС, 2005. – с. 72.

МІЖНАРОДНИЙ БІРЖОВИЙ РИНОК ТОВАРІВ

ЯНКОВСЬКА А.І.

Науковий керівник:

доцент **Фіщук Н.Ю.**

Здійснено характеристику найбільших міжнародних товарних бірж світу.

Розповсюдженим засобом торгівлі для ряду сировинних товарів є міжнародні товарні біржі, які являють собою постійно діючий оптовий ринок декількох країн, де укладаються угоди купівлі-продажу широкого асортименту сировинних і продовольчих товарів, що відповідають уніфікованій системі стандартних вимог до товарів.

Практично весь біржовий оборот на світовому товарному ринку, а саме – 98%, забезпечується завдяки діяльності п'ятдесяти бірж, з яких 84% обороту припадає на біржі США, 8% - Великобританії, 6% - Японії і 2% - на товарні біржі інших країн. Обсяг світового біржового обороту щорічно оцінюється в 3,5-4 трлн. доларів. Майже всі товарні біржі є ф'ючерсними. Розглянемо детальніше кожну з провідних бірж.

Чиказька торговельна палата (Chicago Board of Trade, скорочено СВOT) Заснована у 1848р., є найбільшою у світі товарною біржею, світовим центром зернової торгівлі. Крім ф'ючерсних торгів зерновими (пшениця, овес, кукурудза), соєвими бобами та продуктами їх переробки, біржа пропонує ф'ючерсні контракти на срібло, золото, іпотеку, довгострокові облигації Казначейства США, 10-річні зобов'язання Казначейства США. На біржі налічується 1402 повних та 681 асоційованих членів. У Раді директорів – 22, в штаті – 500 осіб, які не є членами біржі. На цю біржу припадає 50% всього біржового обороту США. До найпопулярніших контрактів належать ф'ючерс на кукурудзу. У середньому за біржовий день залишається до 100 тис. відкритих позицій за цим контрактом. Крім пшениці та кукурудзи широкого поширення набули контракти на соєві боби та продукти їх переробки, а саме: соєву олію, соєве борошно та соєвий шрот.

Чиказька товарна, в інших перекладах комерційна, біржа (СМЕ – Chicago Mercantile Exchange). Започаткована групою сільськогосподарських дилерів у 1874 р., ця біржа була ринком масла, яєць, домашньої птиці та інших сільськогосподарських товарів. З 1919 р. на ній торгують великою рогатою худобою та свинями, м'ясом, беконом. Контракт на яловичину складає 50 тис. англійських фунтів котирується у центах за фунт, контракт на живу худобу ВРХ має розмір 40 тис. фунтів, на живі свині – 13 тис. З 1972 р. тут функціонує Світовий валютний ф'ючерсний ринок (Internatin Monetary Market), де торгують ф'ючерсами на основні валюти за долари США. Це британський фунт, японська ієна, швейцарський франк, австралійський та канадський долари, віднедавна євро, мексиканське песо і

валюти, які стають популярними на світовому ринку кожного окремого року. Членів – 1300, Рада директорів – 24, штат службовців – 292 особи.

Чиказька біржа рису та бавовни (CRCE – Chicago Rice and Cotton Exchange). Торгує на площі Середньо-американської товарної біржі, де орендує площі та служби обслуговування. Основні товари – рис та бавовна. Членів – 392, управління – 20 осіб. Контракт на бавовну має 50 тис. англійських фунтів, котирується у центах за фунт.

Нью-Йоркська біржа кави, цукру та какао (CSCE – Coffee, Sugar & Cocoa Exchange, Inc.). Заснована в Нью-Йорку у 1882р. торговцями кави, які бажали уникнути цінового ризику через організацію ф'ючерсної торгівлі. Це спеціалізована біржа для торгівлі кавою, цукром та какао-бобами. Членів – 527, Рада директорів – 23, штат – 88 осіб, які не є членами біржі. Контракт на каву є популярним не лише серед американських, але й європейських трейдерів, найчастіше використовується для хеджування цінових ризиків. Розмір контракту становить 37.500 англійських фунтів, котирується у центах за фунт.

Нью-Йоркська товарна біржа (COMEX – Commodity Exchange, Inc.). Заснована у Нью-Йорку в 1933 р. шляхом злиття трьох бірж. Зараз на ній торгують кольоровими та коштовними металами: міддю, сріблом, золотом, цинком і фінансовими інструментами. Членів – 618, службовців – 264 особи. Це основний ринок металів США. Контракти котируються в англійських фунтах, у центах за фунт. Наприклад, розмір контракту на мідь становить £25 тис.

Середньо-американська товарна біржа (MACE – Mid America Commodity Exchange). Організована в Нью-Йорку у 1868р. Однією з унікальних характеристик цієї біржі є відносно незначні розміри контрактів. Зерно і соя – 1000 бушелів, ВРХ і живі свині – 20000 і 15000 фунтів відповідно. Срібло – 1000 трійських унцій. Валюта: британські фунти – 12500 в лоті, японська ієна – 6250000 у лоті. Членів – 1205, Рада директорів – 15, штат – 81 особа, які не є членами біржі.

Канзаська торговельна палата (КСВТ – Kansas City Board of Trade), Missouri, Inc. Це вузькоспеціалізована зернова біржа, заснована у 1856 р., де контракти укладаються лише на тверді сорти пшениці.

Зернова біржа Міннеаполісу (MGE – Minneapolis Grain Exchange). Заснована у 1881 р., сьогодні є найбільшим ринком зернових за спотовими контрактами з негайною поставкою. Проводить та-

кож ф'ючерсні торги контрактами на весняну пшеницю. Членів – 420, Рада директорів – 14, штат – 100 осіб, які не є членами біржі.

Нью-Йоркська біржа бавовни та цитрусових (NYCE – New York Cotton Exchange). Створена за рішенням зборів 106 торговців і брокерів бавовни у 1870 р. Ця біржа вперше запровадила сертифікатну систему та біржову клірингову палату. Членів – 450, Рада директорів – 24, штат – 53 осіб, які не є членами біржі. Крім контрактів на бавовну в останні роки набули популярності контракти на заморожений концентрат апельсинового соку.

Нью-Йоркська ф'ючерсна біржа (NYFE – New York Futures Exchange). 15 квітня 1979 р. Нью-Йоркська фондова біржа відкрила відділення фінансових ф'ючерсів, яке й стало згодом новою біржею. Членів – 1801, управління – 30 осіб.

Нью-Йоркська товарна (комерційна) біржа (NYME – New York Mercantile Exchange). Створена у 1872 р. як ринок сиру, масла і яєць. Членів – 816, управління – 14, штат – 120 осіб, які не є членами біржі. Сьогодні це найбільший ринок ф'ючерсів на нафту та продукти її переробки. Нафтовий контракт розміром 1000 барелей, котирується у доларах за барель. Базовою маркою нафти є світла легка техаська нафта.

Останніми роками суттєво зросла роль бірж у Японії.

В Японії найбільшою є Токійська товарна біржа (TSE – Tokyo Commodity Exchange). На ній обертаються такі товари, як золото, срібло, платина, каучук, бавовна, вовняна пряжа. Біржа у м.Кобе спеціалізується на зернових, в м.Йокагамі – на цукрі, каучуку, текстильній сировині, зернобобових, шовку.

Крім Токійської біржі віднедавна великої ваги в Азії набирають Сіднейська та Сянгамська (Гонконг) біржі.

На Сіднейській універсальній біржі торгують вовною, живою великою рогатою худобою, золотом, валютою, фінансовими інструментами, контрактами на базі індексів акцій та відсоткових ставок. Завдяки активній торгівлі контрактами на короткострокові банківські векселі, державні цінні папери та індекси акцій, значно зріс обсяг контрактів на Сіднейській ф'ючерсній біржі, в той же час обсяг торгівлі реальним товаром істотно зменшився.

Сінгапурська біржа також є міжнародною, на ній котируються такі товари, як валюта, золото, дизельне паливо, контракти на базі індексів акцій.

Гонконгська ф'ючерсна товарна біржа котирує цукор, соєві боби, золото, контракти на базі індексів акцій. Сан-Паулу котирує сільськогосподарські товари, золото, валюту, індекси.

В Європі значну частину ринку займають товарні ф'ючерсні біржі, особливо у Великобританії. Помітну роль на світовому ринку кольорових металів відіграє Лондонська біржа металів (MLE – London Metal Exchange). Утворена у 1882 р. корпо-рацією “Металл маркет енд ексчейндж компанії ЛТД”, біржа є ринком реального товару, визначає світові ціни на метал, використовується для хеджування, виробляє умови та стандартизовані вимоги до біржових контрактів.

Члени біржі – 100 фірм – поділяються на дві категорії: 1) індивідуальні – принципали з правом укладання угод від власного імені та 2) члени-представники, що укладають угоди від імені тих фірм, які вони представляють. Право укладання угод має 31 член. У контрактах вказується, що мідь та олово доставляються на умовах поставки зі складу, покупцеві вручаються складські посвідчення – варранти на відповідну кількість металу через Розрахункову палату біржі. Метал, який продає біржа, розміщується у таких пунктах: мідь – у Лондоні, Ліверпулі, Манчестері, Гуле, Глазго, Бірмінгемі; олово – у Лондоні, Ліверпулі, Роттердамі, Антверпені, Гамбурзі. Розгалужена мережа складів біржі зменшує витрати на транспортування, забезпечує оперативну доставку. Право вибору складу належить продавцеві. За умовами біржових контрактів жодні форс-мажорні обставини не визнаються. Свинець та цинк, як правило, перебувають на шляху до Великобританії.

Лондонська ф'ючерсна та опціонна біржа (FOX – London Futures and Options Exchange). Це нова назва, до цього вона називалась Лондонська товарна біржа. FOX налічує 248 членів, які безпосередньо виконують біржові операції. Члени поділяються на дві групи з різними правами. До першої належать “ліцензовані маклери”, власники двадцяти тисяч акцій, що мають право виконувати операції у біржовому залі та на екрані монітора персонального комп'ютера. Другу групу становлять “члени на місцях”, вони укладають угоду за власний рахунок або за рахунок ліцензованих маклерів. Спочатку на біржі укладалися угоди купівлі-продажу кави, какао, цукру, рафінаду, каучуку. Угоди на перші три товари укладаються в операційному залі – “відкритим вигуком”, на два інші – електронним методом з використанням персонального комп'ютера. На FOX вперше застосована система електронних торгів. На біржі укладаються строкові

(ф'ючерсні) угоди, хеджеві та спекулятивні, а також угоди з преміями – опціони.

Міжнародна нафтова біржа (IPE – International Petroleum Exchange) була організована у 1980 р. До Ради директорів належать 12 осіб. Розрізняють повне та неповне членство. Повними членами можуть бути лише юридичні особи з постійним капіталом не нижче 100 тис. фунтів стерлінгів. Час роботи цієї біржі визначено з урахуванням часів роботи Нью-Йоркської та Сінгапурської бірж, що дає можливість проводити арбітражні операції та забезпечує практично добову торгівлю. Основним контрактом є ф'ючерс на сиру нафту “бренд”, що базується на 15-денному форвардному нафтовому ринку, який є найбільшим світовим ринком. Крім ф'ючерсних контрактів на цій біржі активно продаються опціони.

Балтійська ф'ючерсна біржа (BFE – Baltic Futures Exchange) практикує торгівлю соєвою мукою, пшеницею, ячменем і картоплею. Розміри контрактів на зернові складають 100 т, на картоплю – 40 т.

З 1990р. три біржі у Західній Європі і п'ять у басейні Тихого океану використовують системи, що дозволяють укласти електронні угоди. Це Ірландська ф'ючерсна біржа м.Дублін (LFOE), Лондонська міжнародна фінансова ф'ючерсна біржа (LIFFE), Новозеландська ф'ючерсна біржа, Токійська міжнародна фінансова ф'ючерсна та Токійська фондова біржі.

Підвищують активність Німецька строкова біржа – DTF у Франкфурті-на-Майні, опціонна біржа в Амстердамі, ф'ючерсна біржа у Швейцарії.

Помітне місце в Європі займає ф'ючерсна біржа, розташована в Парижі – MATIF, утворена у 1986 р. У 1989 р. вона перейменована на Міжнародний строковий ринок Франції (Paris – Chambre de Compensation des Instruments Financiers de Paris, FFE – France Futures Exchange).

На вказаних біржах котируються ф'ючерсні контракти на певні види активів.

Отже, пудсумувавши усе вищезазначене, можна зробити висновок, що міжнародній біржовій торгівлі на сучасному етапі притаманні такі основні тенденції:

1. Збільшення обсягів біржового обороту. Від середини 50-х до середини 80-х років обсяги біржового товарообороту зросли в 12 разів.

2. Зміни в структурі угод, що укладаються на міжнародних товарних біржах. В останні десятиліття характерним є суттєве зростання біржового обороту за рахунок збільшення обсягів ф'ючерсних операцій порівняно з угодами на реальний товар. Ця тенденція притаманна для великих міжнародних товарних бірж, більшість з яких фактично відмовилася від угод з реальним товаром.

3. Зміна структури біржової торгівлі на фоні зростання асортименту біржових товарів. Розширення асортименту біржових товарів відбувається в основному за рахунок виходу на товарний ринок нових промислових сировинних товарів.

4. Концентрація міжнародної біржової торгівлі на великих товарних біржах. Характерним є скорочення кількості таких бірж, товарооборот яких був незначним, і зосередження практично всього біржового товарообороту на кількох біржах того чи іншого ринку.

5. Переважаючі тенденції до функціонування на світовому ринку універсальних товарних бірж. Внаслідок злиття кількох товарних бірж, які спеціалізуються на торгівлі певними видами біржового товару, створюється одна, де продають декілька видів товару, нетоварних цінностей, однак потоварна спеціалізація об'єднаних бірж зберігається.

6. Тенденції до розміщення товарних бірж у місцях споживання основних біржових товарів. Більша частина товарних бірж територіально розміщена в зонах концентрації споживання біржового товару.

7. Міжнародні товарні біржі виступають як індикатор цін на світових товарних ринках. Незважаючи на те, що на товарних біржах обсяги угод, які закінчуються постачанням реального товару, порівняно зі світовим товарообігом, незначні, біржові ціни є оперативними, авторитетними і широко застосовуються при визначенні контрактних цін.